

ASPECTE PRIVIND REFORMA AGRARĂ DIN 1945

Claudiu Pop

Reforma agrară din 23 martie 1945 a fost o măsură îndreptată împotriva sașilor care au fost suspuși exproprierii atât a pământului, dar și a uneltelor agricole și chiar a caselor. Reforma reprezintă un proces complex care cuprinde mai multe evenimente precum confiscarea proprietăților agricole, împrumătărirea „îndreptățiților”, crearea unei rezerve de stat pe care s-au creat ferme model și centre de închiriat mașini agricole, înmânarea certificatelor de proprietate.

Dintre toate aceste evenimente ne vom opri asupra procesului colonizării „îndreptățiților”, adică a mutării și împrumătării românilor fără proprietăți din diverse colțuri ale țării, dornici să înceapă o viață nouă pe pământurile confiscate de la sași.

Colonizarea era prevăzută în legea 187/1945, însă aplicarea ei s-a realizat abia în 1946. Pentru colonizări în interiorul județului s-au realizat situații pe comune cu casele libere ca urmare a plecării sașilor. Acestea arată că în plasa Mediaș erau comunicate ca fiind libere 176 de case, cele mai multe în comuna Bratei și în Șaroș; în plasa Șeica Mare erau 192 de case libere, cele mai multe în Moardăș și Răvășel; în plasa Sighișoara se comunicau case libere la Hetiur (26), Șaeș (18) sau Cloașterf (16).¹

În paralel, se fac tabele în comunele unde nu mai era teren de expropriat, însă existau îndreptățiți care doreau să fie colonizați și împrumătăriți. Astfel de liste au fost realizate la Eliseni, unde erau 40 de cereri sau la Săcel, unde erau 13 familii. În Boiu, numărul îndreptățiților trece de o sută. Ei arătau într-o scrisoare că

¹ DGAS, filiala Mureș, *Dosar continand cereri si corespondenta privind cazarile locuitorilor in imobilele provenite din exproprieri. Informari privind comportarea unor colonisti*, inv. 568, fila 61.

*”subsemnații protestăm energic împotriva acestei nedreptăți ce s-a făcut foștilor luptători, prin nesocotirea totală a dreptului lor la împrumut.”*²

Cu toate acestea guvernul emite ordinul din 21 martie 1946 pentru colonizarea unor îndreptății din alte județe care cuprindea colonizarea în județul Târnava Mare a coloniștilor din Vâlcea, Turda, Alba, Hunedoara, Prahova, Someș și Bihor. Numărul total al coloniștilor, până la sfârșitul lui 1946, era de 356 de familii.

Colonizarea se desfășoară într-o atmosferă încordată, întrucât atât localnicii, cât și comitetele de reformă agrară se împotriveau. Comitetul local din Laslea, cu procesul verbal nr. 13 din 1946, hotărăște în unanimitate scoaterea coloniștilor din comună, iar în Seleuș, coloniștii sosiți la 5 august 1946, nu erau cazați nici la 23 august 1946, deși erau în comună 20 de gospodării libere. La Mălâncrav, prin aprobarea CIRA, se trece la schimbarea președintelui comitetului de RA, întrucât a refuzat colonizarea celor din județul Someș.

Relațiile dintre coloniști și localnicii sași sunt dificile. Autoritățile fac eforturi pentru a rezolva situația, însă crimele, furturile și certurile sunt la ordinea zilei. Acest lucru aruncă o lumină asupra caracterului coloniștilor veniți din toate colțurile țării. Aceștia sunt general oameni săraci, fără nici o pregătire, însă, mai ales nu au nici un interes în a-și crea un viitor în noile zone în care au fost colonizați. Ca urmare, ei se limitează la a fura tot ce se poate, iar apoi se întorc în zona de origine.

Nota prefecturii către MAI, din 9 martie 1948, arată că o parte din coloniști s-au reîntors la casele lor, și au revenit doar toamna pentru a culege recolta. Astfel de situații s-au întâlnit în: Meșendorf, Mălâncrav, Seleuș sau Dealul Frumos. Mai mult, la 2 februarie 1948, *”Doi coloniști din comuna Richișul, au omorât cu mai multe lovituri de topor, pe un locuitor sas din comuna Moșna. Criminalii au și fost deferiți Justiției.”*³

² *Ibidem*, fila 112.

³ *Ibidem*, fila 3.

În 1948, în județul Târnava Mare, erau 4.837 de coloniști. Cu mult mai mulți decât se spera astfel Prefectura înainta o notă MAI, în care informa ”o greșeală destul de mare s-a făcut din partea Inspectoratului Colonizării, care a adus în județ coloniști fără a lua legătura cu organele administrative și cele polițienești, pe care i-a cazat unde nu erau posibilități, punându-i pe drumuri, dintr-o comună în alta. Chiar și azi sunt coloniști care nu pot fi așezați din lipsă de gospodării.”⁴

Rezultatul: o situație absurdă în care colonistul ajunge să fie cazat în casa cu proprietarul etnic german. 982 de gospodării din județ se afla în aceasta situație. Ca urmare, între noii veniți și foștii proprietari, izbucnesc conflicte, adeseori destul de brutale, intervenția poliției sau jandarmeriei fiind necesară.

Ilustrativ în acest sens este incidentul din comuna Saroș. La 21 august 1946 în comuna Șaroș izbucnește un conflict între sasul Bening Daniel –fost proprietar expropriat- și colonistul Bâzru Constantin. Șeful postului de jandarmi din localitate, Nichitoiu Gheorghe, intervine și aplanează conflictul. La capătul său, colonistul român îl reclamă pe sas pentru lovire. În declarația sa, acesta spune că s-a născut în comuna Târgu Neamț și în ziua de 22 iulie 1946 a venit ca colonist ”cu aprobarea Ministerului Oficiul Colonizării și aprobarea Comisiei județene pentru aplicarea reformei agrare TM, în comuna Șaroșul.” În localitate, comitetul local i-a acordat un lot de pământ și l-a cazat în locuința sasului Bening Daniel. Din acest moment între colonist și proprietar a început un conflict. Inițial acesta s-a rezumat la schimb de replici precum : ”să mă duc înapoi în Moldova”, ”ministrul din Moldova nu comandă în Transilvania”, ”comisia de reformă locală nu comandă în casa dânsului, că este o comisie de bețivi, iar președintele reformei agrare este un porc.”

Situația a degenerat în ziua de 21 august 1946, când colonistul a cules din grădină câteva kilograme de prune. Bening Daniel împreună cu fiul său, l-a așteptat la ieșirea din grădină unde l-a bătut. Soția sa, venită în apărare, a fost bătută și ea.

⁴ *Ibidem*, fila 21.

Soția dă și ea o declarație în care susține spusele soțului. În schimb declarația sasului Bening Daniel arată o altă versiune a lucrurilor. Încă din momentul cazării colonistului între cei doi apar probleme. *”Intr-o zi din cauză că mi-a rupt un closet m-am certat cu el, însă ne-am împăcat.”*

În ziua de 21 august, fiind plecat, Bening este anunțat că Bârză Constatin i-a bătut soția. Revenit în grabă acasă, acesta îl surprinde pe colonist în grădină *”cu un lighean de prune”*. În acest moment între cei doi izbucnește o altercație în care intervine și fiul sasului, Wilhelm. Soția colonistului, chemată de acesta vine în sprijinul soțului cu un topor. Este dezarmată, moment în care apare și jandarmul din comună.

Declarația sasului este susținută de fiul și soția acestuia. Aceasta din urmă, Justine Benning, arată că tot conflictul a pornit din cauza colonistului. În ziua de 21 august ea se afla în grădina proprie culegând prune. Colonistul se apropie și *”m-a întrebat că de ce culeg prune și a început a mă bate.”*

Interesant este faptul că în ciuda declarațiilor din care reiese că vinovat ar fi colonistul, șeful postului local de jandarmi, Nichițoiu Gheorghe, face pe marginea referatului o propunere: *”pentru faptele de mai sus ale susnumitului Benning Daniel, propunem darea lui în judecată, pentru a-și lua pedeapsa prevăzută de lege pentru lovire gravă și dacă se poate ca numitul să fie trimis la un detașament de lucru/lagăr, fiind un element foarte periculos pentru poporul român.”*⁵

Cu toate acestea, situația coloniștilor este deplorabilă. La 26 aprilie 1946, coloniștii din Apold se plâneau prefectului de următoarele: *”noi am venit colonizați de săraci. Nu ne-a dat nici sămânță de semănat. Ne-am vândut hainele din casă ca să cumpărăm sămânță să nu rămânem cu semănatul în urmă. Nu am căpătat vite de*

⁵ *Ibidem*, fila 24.

*tracțiune. Ne împrumutăm cum putem și abia muncim o zi, două pe săptămână. D-le prefect vă rugăm a lua măsuri asupra îndreptăririi noastre.”*⁶

În ciuda acestor proteste, opoziția populației locale, cât și periclitarea însămânțărilor pe anul 1946, determină autoritățile să stopeze temporar colonizarea cu 1 iunie 1946, după ce, încă din 3 martie 1946, cazările în casele sașilor au fost suspendate. Această din urmă măsură a fost luată se pare și din perspectiva alegerilor din noiembrie 1946.

Eșecul acestui proces este recunoscut și de către autorități. Un raport intern al MAI arăta pentru județ următoarea situație: *”coloniștii moți nu sunt elemente de ordine, nu se pricep la agricultură, nu le place să muncească, nu au fost verificați de organele locale, au fost colonizați în unele comune în număr prea mare depășind posibilitățile de cazare, alimentare, etc. Nu am fost consultați înainte de a fi trimiși. În comuna Seleuș au fost cazate 41 de familii și ni s-au mai trimis 12 familii de coloniști. În ultimul timp (1948), vin familii la rude și pretind împrumutări”*⁷.

Aspects of the 1945 agrarian reform (Summary)

Agrarian reform of 23 March 1945 was a complex process that includes several events such as the confiscation of agricultural properties of the Saxons, land reform of those "entitled" or creation of state reserves where were created model farms and agricultural machinery rental centers. This article highlights the failure of the communist authorities regarding Romanian colonization without homes and land in the properties of the local Saxons

Cuvinte cheie: Sighișoara, sași, Transilvania, reforma agrară, colonizare, comunism.

Key words: Sighișoara, Saxons, Transylvania, agrarian reform, colonization, communism.

⁶ *Ibidem*, fila 15.

⁷ *Ibidem.*, fila 110.

